

Новації у міжнародній системі автостраховання «Зелена картка»

Микола ЛУТАК,
заступник Генерального директора МТСБУ

Україна приєдналася до міжнародної системи автостраховання «Зелена картка» у 1997 році після впровадження обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та заснування страховиками Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ). Наразі МТСБУ виступає гарантом відшкодування шкоди постраждалим у разі ДТП на території України, а також постраждалим у ДТП з вини українських водіїв на території країн – членів Міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка».

Сьогодні членами цієї системи є 46 країн.

За більш ніж 60 років функціонування ця система довела свою ефективність та важливість у вирішенні багатьох питань захисту порушених майнових прав потерпілих незалежно від країни настання ДТП та особливостей її національного законодавства. Звичайно, за цей час відбулися значні зміни у законодавчій базі більшості країн-учасниць, здійснювалася уніфікація норм та стандартів економічних процесів, спрямованих, зокрема, і на удосконалення та посилення захисту потерпілих при настанні ДТП за кордоном.

Якісним у цьому відношенні став 2002 рік, коли набрала чинності IV Директива Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу. Ця Директива встановила нові стандарти та підходи до забезпечення захисту потерпілих при настанні ДТП на території країн Європейського Союзу.

Враховуючи різний геополітичний, політико-економічний статус країн – учасниць

міжнародної системи автостраховання «Зелена картка», а саме: належність більшості країн до Європейської економічної зони (ЕЕА) та участь у системі країн, які не зобов'язані дотримуватися вимог директив ЄС, на сьогодні фактично існують дві множини країн, водії-відвідувачі яких мають неоднакові ступені та умови страхового захисту.

З метою встановлення рівних умов для захисту прав потерпілих незалежно від країни ДТП Робочою групою з захисту відвідувачів, створеною при Раді Бюро Міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка», розроблено та схвалено на Генеральній Асамблеї (травень 2012 року, Бухарест) Договір про захист відвідувачів (далі – Договір).

Головним завданням цього Договору є

вдосконалення та спрощення існуючої процедури врегулювання страхових випадків, в яких потерпілою стороною є іноземний водій (відвідувач), а ДТП трапилася на території країни, іншої ніж та, яка є місцем постійного проживання такого водія. При цьому хоча б одна з країн не входить до Європейської економічної зони.

Передбачається, що цей Договір має укладатися на добровільній двосторонній основі між бюро країн міжнародної системи автостраховання «Зелена картка» та може передбачати два формати співробітництва: основний (Basic Agreement) та факультативний (Optional Agreement).

Дирекція МТСБУ на сьогодні здійснює аналіз наслідків та переваг укладання таких двосторонніх договорів для захисту інтересів українських автовласників, що стали

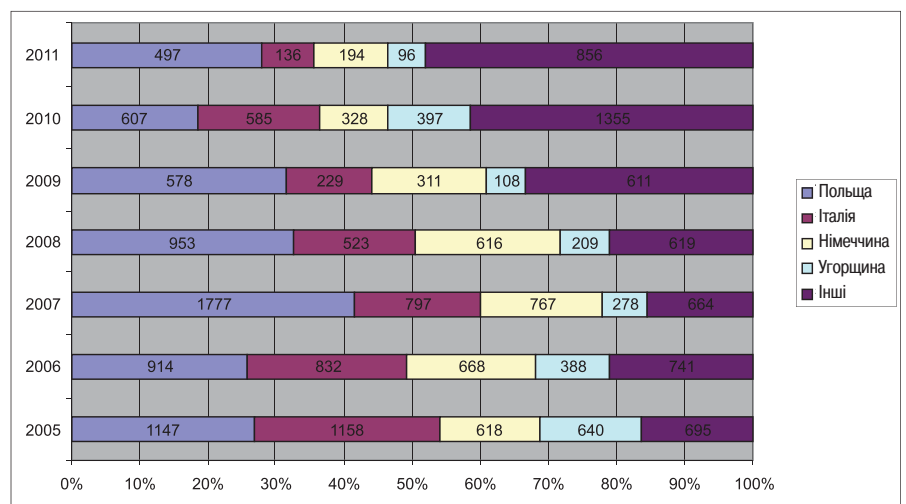

Рисунок 1. Розподіл країн, на території яких відбулися ДТП за участю українських водіїв у 2005–2011 рр.

учасниками ДТП за кордоном. При цьому вихідними даними для аналізу є наведена нижче інформація.

Відповідно до даних Державної служби статистики України у 2010 році 3,253 млн українських транспортних засобів перетнуло державний кордон України на виїзд. Яка частка з означеної кількості транспортних засобів потрапила за кордоном у ДТП, де українських водіїв було визнано потерпілими, достеменно не відомо, проте за експертною оцінкою кількість таких ДТП могла досягти 1 000 шт.

Розподіл країн, на території яких відбулися ДТП за участю українських водіїв, має такий вигляд (див. рисунок 1).

До проблем, з якими найчастіше стикаються українські водії під час ДТП за кордоном, відносяться, зокрема: необізнаність у особливостях місцевого законодавства; недостатність інформаційного забезпечення для вчинення потерпілою стороною необхідних дій; обмеження у часі (закінчення візи або ж строку дії страхового сертифіката «Зелена картка» тощо); мовний бар'єр.

Зазначені вище обставини нерідко ускладнюють або навіть унеможливають отримання потерпілою особою – відвідувачем належного страхового відшкодування.

Процес взаємодії між організаціями, наприклад між Моторним (транспортним) страховим бюро України та Бюро Польщі, у разі укладання факультативного Договору відобразимо так:

1. Український транспортний засіб потрапляє в ДТП на території Польщі (потерпілим є українець) →
2. Український потерпілий повертається в Україну та звертається до МТСБУ →
3. МТСБУ звертається до Бюро Польщі із запитом необхідних інформації та матеріалів →
4. МТСБУ надає потерпілому необхідні інформацію та матеріали для подальшого звернення до іноземного страховика відповідальності

Варто зауважити, що, окрім захисту прав потерпілих українських громадян під час ДТП за кордоном, окреслений механізм також сприяє реалізації права володіти українських страховиків за КАСКО щодо іноземних страховиків відповідальності.

Попередні висновки дозволяють стверджувати, що приєднання українського страхового ринку до Договору забезпечить реальні шанси для українських водіїв на отримання страхового відшкодування за наслідками ДТП на території країн відвідування та сприятиме наблизенню стандартів національного страхового ринку до сучасних європейських умов та можливостей.

Одним із актуальних і важливих питань функціонування сучасної системи міжнародного страхування «Зелена картка» є ліміти відповідальності, які діють на території країн – учасниць цієї системи та в межах яких страховики – члени бюро відшкодовують збитки потерпілим у ДТП.

У 2005 році була прийнята V Директива Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу. Одним із її основних нововведень було запровадження мінімальних сум страхового покриття на території країн Європейської економічної зони.

Відповідно до згаданої Директиви кожна країна – член Європейської економічної зони протягом 5 років з дня опублікування цього документа зобов'язувалася встановити ліміти сум страхового покриття: за шкodu, заповідяну життю та здоров'ю потерпілих, – не менше ніж 1 000 000 євро на одного потерпілого та не менше ніж 5 000 000 євро за одним страховим випадком незалежно від кількості потерпілих; за шкodu, заповідяну майну, – не менше ніж 1 000 000 євро за одним страховим випадком, незалежно від кількості потерпілих.

Нагадаємо, що до прийняття V Директиви Європарламенту та Ради ЄС мінімальні суми страхового покриття на території країн Європейської економічної зони становили: за шкodu, заповідяну життю та здоров'ю потерпілих, не менше ніж 350 000 євро на одного потерпілого; за шкodu, заповідяну майну потерпілих, не менше ніж 100 000 євро за одним страховим випадком незалежно від кількості потерпілих.

При цьому кожна з країн встановлює, виходячи із своїх суспільних інтересів, розміри лімітів відповідальності (таблиця 1).

У країнах, які не входять до Європейської економічної зони, ліміти відповідальності значно нижчі (таблиця 2).

Необхідно відзначити, що суттєве підвищення лімітів відповідальності у деяких країнах привело до різкого збільшення виплат страхових відшкодувань за збитками, завданими життю і здоров'ю потерпілих.

Зокрема, у таких країнах, як Польща та Румунія, зросла кількість звернень потерпілих, їх представників чи адвокатів до судових органів з метою визначення належного розміру страхового відшкодування за шкodu, заповідяну життю та здоров'ю. Крім нових збитків, потерпілі вимагають перегляду рішень за старими збитками, які вже були раніше врегульовані. Вимоги за такими справами сягають сотень тисяч євро, а найбільшою на сьогодні є вимога на 8 млн євро за збитком на території Румунії.

У більшості випадків судові інстанції задовольняють вимоги потерпілих та зобов'язують страховиків здійснити відшкодування у повному обсязі. Наприклад, у

Таблиця 1. Мінімальні суми страхового покриття у країнах Європейської економічної зони, євро

Код бюро	За шкodu, заповідяну життю, здоров'ю	За шкodu майну
	на страховий випадок	
A	5 000 000	1 000 000
B	необмежено	100 000 000
BG	2 545 000	509 000
CY	30 000 000	1 000 000
CZ	n/a	1 417 000
D	7 500 000	1 000 000
DK	13 964 000	2 819 000
E	70 000 000	15 000 000
EST	5 000 000	1 000 000
F	необмежено	1 000 000
FIN	необмежено	3 300 000
FL	5 000 000	1 000 000
GB	необмежено	1 197 000
GR	n/a	1 000 000
H	5 286 000	1 762 000
I	5 000 000	1 000 000
IRL	необмежено	1 000 000
IS	11 491 000	1 743 000
L	необмежено	необмежено
LT	5 000 000	1 000 000
LV	5 000 000	1 000 000
M	2 500 000	500 000
N	необмежено	1 235 000
NL	5 000 000	1 000 000
P	2 500 000	750 000
PL	5 000 000	1 000 000
RO	5 000 000	1 000 000
S		32 636 000
SK	5 000 000	1 000 000
SLO	5 000 000	1 000 000

Польщі лише за останній рік середній розмір судового позову зріс майже удвічі та становить 102,5 тис. злотих (250 тис. грн.). У 66% справ суд виніс позитивне рішення на користь потерпілої особи. У 80% справ за майновими збитками та 59% за персональними збитками приймалися судові рішення про задоволення вимог на користь потерпілих осіб.

Таким чином, враховуючи значну кількість ДТП на території цих країн за участю українських страхувальників, необхідним на сьогодні є регулярний моніторинг адекватності українських страхових тарифів за договорами міжнародного страхування «Зелена картка», які покривають територію країн міжнародної системи, а також забезпечення надійного перестрахового покриття ризиків за такими договорами.

Таблиця 2. Ліміти відповідальності у деяких країнах, які не входять до Європейської економічної зони, євро*

Код бюро	За шкodu життю та здоров'ю		За шкodu майну		Країна
	на потерпілого	на один страховий випадок	на потерпілого	на один страховий випадок	
BY	10 000	30 000	10 000	30 000	Білорусь
MD	21 500	43 000		30 700	Молдова
RUS	3 940		2 950	3 940	Росія
TR	76 700	384 000	7 600	15 350	Туреччина
UA	9 500	необмежено	4 750	23 760	Україна

*Ліміти відповідальності наведені у євро за курсом до національних валют відповідних країн станом на 20.09.2010.